

Gyűjtő: Kőröses

Gyűjtési idő: 1965. április

TART.: BOSZKONICS JÁNOS NÉPTŰVÉSZ ÉLETE
BUZSAK

31 lap, 55 db. foto

Földrajzi minta: BUZSAK
Seakminta: XV, B, 1

Iratgyűjtő

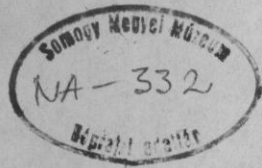
MSZ 5617
PAPIRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

Keltározás

Abbezetve az egyseges ltk. 852-es felteke alól

1./

852

1

11/9/49.

RIPPL-RÓNAI MÚZEUM
KAPCSVÁR

Telefon: 23-74. — Postafiók: 70.

1./ Boszkovics János népművész élete.

Született 1876. június 29-én, Buzsákon. Apja Boszkovics István pásztor volt, Buzsák somogy megyei községben. Anyja Somogyi Katalin. Gyermekeik: János,

Julia /ma is él Buzsákon/,

Teréz /ma is él Kürtöspusztán/,

maradt életben és négy meghalt kiskorában. Anyja fiatalon 33 éves korában diftériában megbetegedett és meghalt. Apja, Boszkovics István másodszor is megnősült, Kovács Julia buzsáki lányt vette feleségül. Nyolc gyermekük született, ezekből csak

öt maradt életben: Rozália, Imre, György, Cecilia és Mária.

Boszkovics János az akkori falusi gyerekek életét élte. Nagyon élénk, eleven gyerek volt. Az akkori kor szokásainak megfelelően bőgatyában és ingben járt. Hét éves korában az apja kivitte a pásztortanyára / Kalinya puszta, Buzsák és Táska községek határában/, ott segítette őrizni a nyáját apjának, tehát bojtár volt. Már ekkor, kisbojtár korában kezdett faragni. Tíz éves korában súlyos járványos betegségben szenvedett, már az orvos is lemondott róla, mégis meggyógyult. Tavasztól ősziig kint volt a nyájnál és bojtárkodott, a faluba /Buzsákba/ csak télen került be, tehát iskolába is csak télen járhatott. Ifjúságát itt töltötte el apja mellett bojtárkodással.

21 éves korában megnősült és Kalota Teréz Kun pusztai leányt vette feleségül. A házasságkötés után Kun pusztán telepedett le, majd rövid idő múlva a Kölked pusztára /Somogy megye/ szegődött cselédnek. Öt évig élt ott. Mint pásztor továbbra is farag, már többet mint gyerekkorában, de ezek a faragványok a szűkebb baráti körében és rokonai között kerültek elajándékozásra, tehát műveit nem adja még el pénzért.

Kölked pusztáról gróf Jankovich-hoz szerződött cselédnek Csiszta pusztára és életének javát, 24 évet töltött szolgálatában. Tíz gyermeke született. Ebből hét maradt életben: a meghaltak mind fiúk / István 6 hetes, János 6 éves, Lajos 6 hetes korában/ míg az életben maradtak mind lányok voltak. Ma is él mind a hét lánya: Mária, Katalin, Rozália, Julia, Anna, Erzsébet

és Irén. 29 unokájából ma 26 él és még 46 dédunokája van. 1914-ben katona lett. Az orosz fronton Galiciában harcolt. Lovastüzér volt. Sebesülés nélkül tért haza az első világháborúból 1918-ban.

Faragással komolyabban gróf Jankovichnál, annak szolgálatában kezdett el foglalkozni. Pásztorkodása közben ideje lehetővé tette, hogy hosszabb időt fordítson faragásra. Fára és csont-ra faragott munkáit Jankovich grófné vásárolta meg tőle meglehetősen olcsó áron /sok esetben csak a járandóságon felül juttatott csekély természetbeni adományért /.

Tavasztól őszig kint volt a szabadban. Egy nádkunyhója volt, ha esett az eső oda menekült. Ebédelni sem jött haza, felesége vagy gyerekei kihordták azt részére. Haza néha ment, esetleg csak ruhaváltás céljából. A pusztára csak téli időben költözött be. Mindig jókedvű, vig ember volt. Szeretett nótázni, citerázni, ilyet maga is készített. Később unokája Boszkovics János volt a bojtár mellette. Állandóan dolgozott, faragott is. Elmagyarázta unokájának amit faragott: ez Savanyu Jóska a betyár, itt mulat a csárdában, ... Itt fogja a baltát, mert megtámadták, Itt üldözik a pandurok, ... stb

Ha a kezét megvágta a bicsók, orvoshoz nem ment, banyagomba porával behintette és dolgozott tovább. Unokáját többször elküldte gombát szedni, tüzet raktak és mikor már csak parázs volt beletették a gombát és megsütötték. Paprikás sóval meghintették és készen volt kedvenc eledelük. Más alkalommal vadsós-kát szedtetett, azt is szerette enni kenyérrel.

A faragáshoz szükséges fát: juhar, kecskerágító, maga gyűjtötte össze, ugyancsak a kobakot, szarvat is.

Érdekes pásztorszokás volt abban az időben Buzsákon és környékén, hogy tavasszal, mikor először hajtották ki az állatokat a legelőre, tojást adtak a pásztornak, hogy őszre olyan gömbölyűre hizzanak az állatok, mint amilyen gömbölyű a tojás.

Pásztorszokás szerint jól megfigyelte a természet jelenségeit, megjósolta reggel az aznapi időjárást. Ha az állatokon sok bogarat látott esőt várt. Ha megnedvesedett a só szitén esőt várt és vitte magával a köpenyét. Ha piros volt az ég alja, szelet várt.

1930-ban házat vett Buzsákban és ott a község pásztora lett. Továbbra is faragott. 1945-ig magánegyéneknek: pl Budapestre Zöldi vitte el munkáit, majd Tüdős Klára pénz helyett munkájáért férfiruhát adott.

1945 után a Buzsákban tanító Freisz Olga tanítónő felismerte munkájának értékét és felhívja rá a figyelmet.

Faragott: gyufatartót, sótartót, kampósbotokat, kobakokat, szipkákat és egyéb dísz tárgyakat. 1945 után már nem pásztorkodik, kizárólag faragással foglalkozik és abból él.

Faragási munkáját úgy végezte, hogy a motívumokat nem rajzolta elő, amit elgondolt azonnal ki is faragta. Kedvelt alakjai a betyárok, a pandurok és virágok voltak.

Munkáit színezte és spanyolozta.

Kedvenc figurái voltak még a szürös pipázó gulyás és a mulató pásztor.

2

5./

3

1951-ben megkapta a népművész címet és igazolványt. Ekkor már országsszerte ismert népművész volt. Olaszországban kiállításon vett részt, hol munkájával első díjat nyert.

Ruffy Péter felkereste otthonában és a következőket írta róla:

"Ujtelepre este érkeztünk meg. Fél óras gyalogut várt még ránk, a messzi házsorokhoz vezető kanyargós dülön, hol a föld felett ritka köd futkározott, s kéken, töretlenül szikrázott előttünk a hó.

A csontfaragó Boszkovics János, Beszti portáján, ahová benyitottunk, először csend fogadott, s a zajtalan az áthatolhatatlan sötét. Halló! Senki? Csak a tikkadt, jéghideg csend. Kutyája nem ugat, fény sem szűrődik ki. A konyhában állunk: Tanácstalanul.

Beszti bácsi! Halló!

Gyufa pattan, fellobog a petróleumlámpa piros lángja. A nagyszobában négy vénember ült a sötétben, szótlanul és evett. Vajon miféle gondolat szaladgált közben a ránclepte homlokok mögött? Miféle érzések? Emlékek? A fekete sötétben?

Ágyszélen ülnek, kissé előrehajolva, némán, szemüket a mély tányérra vetve, melynek alján szegett kenyér s csonttá vált fagyos szalonna pihen.

Kiválik a rokonok közül egy kis termetű, de széles ember, s cammogó medvejárással elének lép. Megszoritjuk tömött és érezhetően sebhelyes kezét. A vén Beszti, a csontfaragó! Érett nyugalom árad belőle. Feje hatalmas és gömbölyű. Orra nyergén ókularé ül, homloka boltozatán házilag nyirt játékos és szertelen tincsek. A tincsek még feketék. De az öreg már túl van a hetvenen.

Villanásnyi idő alatt megmér. Aztán nézi, hogy nézzük. Mély pincsehangján hellyel, barátsággal és szalomával kínál, s azt mondja:

-Ilyen vén kölök nincs már sok? Ugyi?

Kedves, édes öregapám! Nyolc éves kora óta gulyás, 65 éve farag, 26 unokája, 10 dédunokája van.

-Havi ötszáz forintot kapok az államtól ezért a nagy kiterjedésért. No meg a puszta tényért, hogy itt van, él, alkot, a miénk, s keze nyomán ökörszarvak szaruján és kertjében termelt kobaktökök puha héján sorra jelennek meg az elfelejtett régi élet képei, szinte az emlékezés hideg temetőjéből kiásva, felmutatva és világgá kiáltva: nézzétek, emberek Delhiben és Párizsban,

Kairóban és Rotterdamban? a nép! A magyar nép !

-Mihelyt megtudják,hogy van két darabom,már jönnek érte.

Megveszik és viszik a kobaklopót,faragott kürtöt,somogyi karperecet,kurjantó legények mulatását,tömlöcbe vetett betyárok bánytát,verbunk szilaj mozdulatát,Bogár Imre elkötött lovát,Savanyu Jóska esküvőjét,Patkó Pista szeretőjét,Ruzsa Sándor lengő gatyáját,Sobri Jóska nyomasztó álmát,öreg Beszti bácsi képzeletének és emlékeinek formákba és szinekebe pattant szikráit-- tengeren innen és tengeren tulra...

...Hogy mit verte őt az élet! Mennyit szoritotta az a katya sors.Végighánytorogta azt a földtelen világot,mikor nem volt semmije,hacsak nem volt az övé az a meleg fényü csillag az égen,és a szél,mely végigosont a gulyalegelőn.Még így lenyomva,földhözszoritva is kibomlott belőle a vihar:a teremtő erő. Miből csinálja a szineket?- kérdezem tőle.

- Mondjuk a feketét? Napraforgóolajból meg koromból.

- S ha kezébe hasít a bizsók ?

- A banyagomba ugyan mire való ?

S már hozza is.Kicsi gomba,avarszinü,belül poros.Mikor gulyás volt,ez volt vele tarisznyájában,mint egy patika.Ha kezébe fut a kés,megreped az a vastag bőr,kiserked a vér,csak beszórja az öreg a "banya" porával,s fél óra mulva már füttyül.Gulyáspenicilin.

Nem tud annyit termelni,anyi finom csonfigurát faragni,hogy el ne adná az ország,a Balti szigetektől Uruguay-ig.Ujévre Moszkvából üdvözölte egy szovjet ember,ismeretlenül,magyar

nyelven és cirill névalírással. Mult esztendőben ezer forint jutalmat kapott külön. Nyaranta félnapokat tölt nála egy kaposvári muzeumigazgató, a régi berki kanászokról, gulyáséletről ír könyvet."

/ A fent idézett rész az általános iskolai tankönyvből való/
Ugyancsak Ruffy Péter egy képes ujságban megjelent cikkében így ír róla:

"Egy ideig még néz okos, szuró és fekete szemével, amelynek tekintetével vagy negyven esztendeig kísérette Jankovich gróf gulyáit, azután hozzányúl csontrepesztő bizsók késéhez, s arcom formáját méregeti:

- Most magát leveszem.

Inkább mi, mondjuk, s már villantanánk a fényképezőgép villantóját, mikor szeliden, de eltökélten ránkpislant, oldalt, szemüvege vészondarabkába tekert szára alól:

- Hamarabb megleszek én, édes fiam!

Mikor a ködülte éjszakában kikisért széles eresztésű bajszát pödörgeti, ami Beszti bácsinál biztos jele annak, hogy valami főbenjárót akar mondani még. A kiskapunál meg is kérdezi:

- Nem szólna az embereknek odafönt Pesten?

Én igen. De minek?

- Küldhetnének nekem ... ökörszarvakat.

Pestről ? Drága öregem !

A várt reménytől szinte megittasul, s mivel hallgatva távoznak, harsányan utánunk kiált, mikor a házsoroktól már messze, a hófödte dülőuton vagyunk:

- De legalább egy kocsira valót !

... S most mit tegyek, vén gulyásom, kedves csontfaragóm? Hol találok én a pesti nagyköruton elszórt gazdátlan ökörszarvakat?!"

Honfi István 1954-ben járt nála. Így emlékszik vissza rá:

"Izes, zamatos nyelven beszélt. Eredeti mintákat faragott, nem másolt. Betyártörténeteket mesélt és pásztorkodása idejéből való eseményeket. Patkó Pista és Savanyu Jóska betyárokat faragta szívesen a tárgyakra, közben szívesen el is magyarázta: kocsmában mulat vagy buslakodik, ... itt megfogja a baltát, mert megtémadták, ... stb.

Egy mozdulattal kifejezte a figura belső világát."

Németh Gézáné buzsáki tanár elmondása alapján szívesen részt vett az ének és táncsoportban Boszkovics János. Egy alkalommal jó idő volt és délután az udvaron faragott, körülötte gyerekek játszadoztak. Odahívta az egyik lányát magához és kérte, hogy küldje haza azt a sok gyereket, hisz nekik is van elég, miért hallgassák más gyerekeinek a zshivaját. Mire lánya megmondta neki, hogy ez mind az ő unokája.

A Nők Lapja 1962. január 20.-i számában Markos Erzsébet irt cikket róla:

" Aki még nem látott kobakot, azt gondolhatná, hogy ezt a különös, érdeke, szabálytalan formát modern iparművész találta ki: s rajta az ábrát - koccintó, kalapos, bajuszos alakok - egy tréfáskedvű mai grafikus is rajzolhatta volna. Pedig a kobak nem iparművész, hanem a természet műve, s az ábrát nem modern grafi-

kus, hanem a jóhumoru öreg pásztor rajzolta, bizonyos Boszkovics
 bécsi, illetve nem is rajzolta, hanem mindjárt bicskával karcol-
 ta a kobaktök kemény kéjába - ahogy a többi faragópásztor szok-
 ta - s kiszínezte zölddel, pirossal, feketével.

A kobak különben egy tökfajta termése, melynek belsejét kivájják, s a kemény héja megszáritva igen alkalmas arra, hogy abban az ivóvizet hűsen tartsa a pásztor. Mert a pásztorember is a jót úgy szereti, ha szép is, kidiszíti a kobakot csak úgy, mint a többi szerszámot, amit magával hord. A pásztorkésztséget, botot, vízmerítő csanakot, juháskampót, vagy kanászskürtöt, ostort, fokost és a furuglát mind maga készíti, maga diszíti. A hozzávaló anyagot első kézből, közvetlenül a természettől veszi: alapanyaga a cseresznyefa, szilva-, körte-, diófa, a kecskerágító, az ökörszarv, avagy éppen a kobaktök. Szerszáma a bicska, diszitőeszköze a spanyolviasz."

1955. február 23.-án kiment a hegyre borért. Az üvegeket megtöltötte, majd hazafelé indult. Az egyik pince előtt összeesett és meghalt. Az orvos szív- és agytrombóziest állapított meg nála. 1955. február 25.-én temették el a buzsáki temetőben. 1960. december 8.-án halt meg felesége, ki szintén a buzsáki temetőben pihen.

8

9

10

11

12

13

Élete utolsó napjaiban készült ez a kép róla, mely tanítványával, Dumity Jánossal ábrázolja.

Boszkovics János népművész munkássága.

Kaposvári Rippl-Rónai Múzeumban a következő munkái találhatóak:

54.147.1

1.lopó

2.Lopótökbe karcolt,spanyolozott és festett,lakkozott.Fő motívumai 3 feketekabátos,puuskás betyár,két mulató jelenet és a gulyás csónakjával a berekben.A csónak órrán kutya ül.A lopó szárán kigyó.

3. H:67 cm, K:51 cm,

4. Boszkovics János készítette 1954-ben dísznek,de használható borszivásra is.

5./ Vétel.Takács Gyula.1954.VI.24.

54.152.1.

1. Lopó.

2. Lopótök, karcolozott, festett, huszár és mulató jelenet, virágok.

3. H: 47 cm, K: 37 cm.

4. Karcolt, kék piros ceruzával, valamint zöld piros festékkel készített karcolás lakkozva.

5. Készítette: Boszkovics János népművész 1954-ben. Dísztök, vagy borszivásra használják.

6./ Vétel: 1964. VI. 30. Takács Gyula.

19

18

20

21

55.106.1.

1. Karperec.

2. Szarvból fűrészelt karika, karcolt virágmotívumok, a virágok kékkel, pirossal és zölddel spanyolozva. A karcolás feketével bekenve.

3. Sz: 2 cm, K: 23 cm

4. Készítette: Boszkovics János népművész 1953-ban. Mint dísz-
tárgy szalvétatartónak is használható.

5. Ajándék. Országos Néprajzi Múzeum.

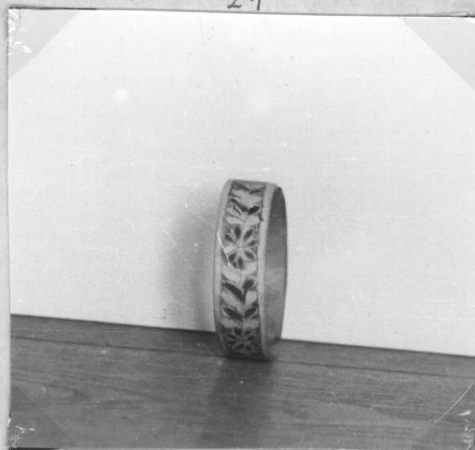
22

23

24

11.121.

1. Borotvatartó.

2. Fából faragott.

3. Kollár Pétertől, de Boszkovics János faragása.

4. Gyűjtő: Gönczi Ferenc.

5. Buzsák, 1939. május. Vétel: 6 pengő.

25

26

11.122.

Só tartó szaruból spanyolozott.

Vétel: 5 pengő.

Készítette: Boszkovics János népművész Buzsák.

27

28

55.110.1.

1. Tülok.

55110.1.

1. Tülok. Karcolt, spanyolozott. Az egyik mezőben két betyár, a másikban egy virágot tartó menyecske, a harmadikban mulatozó pásztorpár, a többi mezőben virágok. A karcolás fekete és piros színnel mázolt, a virágok egy része piros, zöld és fekete spanyolozással díszítettek.

3. H: 25 cm, K: 23 cm.

4. Készítette: Boszkovics János népművész Buzsák.

29

30

31

11.124.

1. Cigarettatartó szaruból spanyolozva.

2./Készítette: Boszkovics János népművész Buzsák.

32

33

34

55.108.1.

1. Cigarettatartó. Hársfenékkal, szaruból készült, karcolt, spányolozott virágminták, melynek színei zöldek, pirosak és lilák. A karcolás fekete festékkel bekenve.

3. M: 5,6 cm, Átmérő: 9 cm

4. Készítette: Boszkovics János népművész Buzsák.

55.109.1-2.

1. Sótartó. Juharfenekű, szaruoldalu, melynek fedele domborított, bizsókkaal faragott, két virágmotívum van, melynek széle árral szurkált. A szaru karclozott, virágmintájú, piros, lila, zöld spanyolozással díszítette.

2. M: 5,5 cm H: 10,5 cm

3. Készítette: Boszkovics János népművész, Buzsák.

37

38

11.123.

1. Sótartó szaruból, fedele fából. Egyik oldalán virágmotívumok,
másik oldalon lovas.

2. Készítette: Boszkovics János népművész, Buzsák.

39

40

54.148.1.

1. Kobak. Kobaktök karcolt, betyárok és két mulató jelenet. Stilizált virágokkal és madarakkal.

2.M: 27cm, Átmérő: 51cm.

3. Karcolt, festett, lakkozott. Bor és víz tartására használták.

4. Készítette: Boszkovics János népművész, Buzsák.

41

42

43

5h. 156. 1.

1. Kobalt
2. Karcott, festett. A nagybéri gulyás életéből íratás és csónakos való hajtas, terelés, tulipános nefelejzes ornamentika. Lakkozott
3. M.: 19 cm Átm.: 28,5

5h. 15.h. 1

46

47

48

54.153.1.

1./ Kobak.

2./ Karcolt, szürös pipázó gulyás és mulató pásztor. Stilizált virágok.

3./ M= 24 cm, Átmérő= 42,5 cm.

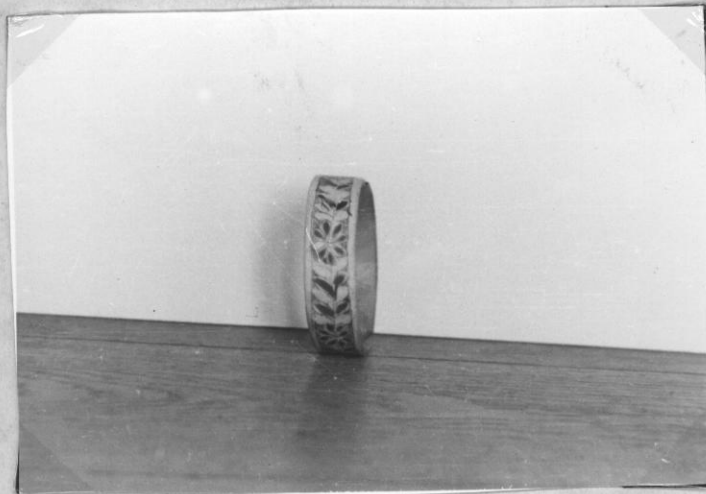
4./ Karcolt, feketével szinezett, kék piros ceruzával rajzolt, lakkozott.

5./ Készítette: Boszkovics János népművész Buzsák, 1954. Vétel.

55. 106.1 és 55. 107.1
- 1./ Karperoc.
 - 2./ Szarvból fűrészelt karika, karcolt virágmotívumok, a virágok kékkel, pirossal és zölddel spanyolozva.
A karcolás feketével bekenve.
 - 3./ Sz= 2 cm, K= 23 cm.
 - 4./ Mint dísztergy szalvétatartónak is használható.
 - 5./ Készítette: Boszkovics János népművész, Buzsák 1953.
 - 6./ Ajándék. Országos Néprajzi Múzeum.

52

54. 155. 1

- 1./ Tök. Karcolt, festett, lakkozott. Stilizált állat és virág-
motivumok, pásszotrok, betyárok.
- 2./ 1954-ben került a múzeumba. Több adat nem ismeretes.

53

54

55

